

CAVV Jaarverslag 2023

1. Instelling en taak van de CAVV

De Commissie van advies inzake volkenrechtelijke vraagstukken (CAVV) adviseert als onafhankelijk adviesorgaan de regering en de beide kamers van de Staten-Generaal op verzoek of op eigen initiatief over juridische vraagstukken waarin de uitleg van het internationaal recht en de ontwikkeling van dat recht centraal staan. De Commissie bestaat onder de huidige benaming sinds 1920. Als gevolg van de reorganisatie van het stelsel van adviescolleges, die haar beslag kreeg in de Kaderwet adviescolleges, werd de CAVV per 1 januari 1998 bij wet ingesteld.

2. De CAVV in 2023

De CAVV kwam in 2023 zeven maal plenair bijeen voor een vergadering en bracht drie adviezen uit. Het ontving twee kabinetsreacties. Begin 2023 organiseerde de CAVV een symposium.

2.1.1 Internationaalrechtelijke vraagstukken rond de kwalificatie van de Holodomor als genocide (nr. 42)

Op 28 maart 2023 heeft de Tweede Kamer der Staten-Generaal besloten advies te vragen aan de CAVV inzake afwegingen die spelen rond het al dan niet erkennen van de Holodomor als genocide.

In dit advies (CAVV-advies nr. 42) definieert de CAVV eerst de begrippen genocide en misdrijven tegen de menselijkheid. Zij wijst erop dat een aantal parlementen de Holodomor als genocide hebben gekwalificeerd. Daarna gaat de CAVV na of daden van genocide en misdrijven tegen de menselijkheid als schendingen van het internationaal recht al bestonden ten tijde van de Holodomor. De CAVV is van oordeel dat dit niet onomstotelijk vaststaat. Dit belet de Tweede Kamer evenwel niet om de Holodomor op bepaalde wijze te erkennen. De CAVV bespreekt vervolgens mogelijke internationale procedures aangaande het onderzoeken van de Holodomor. Ten slotte volgt een afsluiting en samenvatting van het advies.

Het advies is op 28 juni 2023 aangeboden aan de voorzitter van de Tweede Kamer en gepubliceerd op de website van de CAVV.

2.1.2 Advies inzake de ontwerp artikelen van de International Law Commission over immuniteit van staatsfunctionarissen ten aanzien van buitenlandse strafrechtsmacht (nr. 43)

Op 3 juni 2022 heeft de International Law Commission (ILC) in eerste lezing de ontwerp artikelen over immuniteit van staatsfunctionarissen ten aanzien van buitenlandse strafrechtsmacht aangenomen. Op 7 november 2022 ontving de CAVV een verzoek van de minister van Buitenlandse Zaken een advies uit te brengen inzake deze ontwerp artikelen.

Het advies zet in hoofdstuk 1 eerst kort de belangrijkste vragen ten aanzien van de inhoud en reikwijdte van de immuniteit van staatsfunctionarissen van buitenlandse strafrechtsmacht uiteen en schetst daarnaast kort de context waarin de ontwerp artikelen in eerste lezing tot stand kwamen.

In hoofdstuk 2 bespreekt het advies achtereenvolgens de achttien ontwerp artikelen in meer detail. De CAVV heeft er hierbij voor gekozen de belangrijkste controverses uit te diepen. Op

Commissie van advies inzake volkenrechtelijke vraagstukken

andere punten beperkt de bespreking zich soms tot een korte reflectie of vraag, of tot de constatering dat een bepaald ontwerpartikel of het daarbij behorende commentaar nog niet overtuigt of verdere uitwerking behoeft.

Het advies sluit af met een evaluatie en enkele afsluitende overwegingen aangaande de toekomst van dit project. Het advies (CAVV-advies nr. 43) is op 30 juni 2023 aangeboden aan de minister van Buitenlandse Zaken en gepubliceerd op de website van de CAVV.

2.1.3 Advies over de toetreding van Nederland tot het VN-verdrag inzake de immuniteit van rechtsmacht van staten en hun eigendommen (nr. 44)

Op 3 februari 2022 heeft de regering een voorstel van rijkswet tot goedkeuring van het VN-verdrag inzake de immuniteit van rechtsmacht van staten en hun eigendommen (New York, 2 december 2004) toegestuurd aan de Tweede Kamer. Naar aanleiding van het plenair debat in de Tweede Kamer over dit voorstel heeft de Minister van Buitenlandse Zaken op 29 juni 2023 de CAVV verzocht in een advies aan te geven hoe zij aankijkt tegen toetreding tot het verdrag door het Koninkrijk der Nederlanden.

De CAVV is in dit advies ingegaan op de noodzaak of wenselijkheid van een voorbehoud of verklaring bij artikel 11, tweede lid, onder c en d, en bij de artikelen 18 en 19 waar het de invulling betreft van het begrip ‘commerciële bestemming’ van het VN-verdrag inzake de immuniteit van rechtsmacht van staten en hun eigendommen. De CAVV is ook ingegaan op de mogelijke invloed van de internationale discussie over de confiscatie van Russische vermogensbestanddelen op de toetreding van Nederland tot het VN-verdrag. Het advies is op 22 december 2023 aangeboden aan de minister van Buitenlandse Zaken en gepubliceerd op de website van de CAVV.

2.2 Lopende adviestrajecten in 2023

Op verzoek van de Tweede Kamer van 17 oktober 2023 bereidt de CAVV een advies voor over de consequenties op de lange termijn van het oprichten van een alternatief tribunaal om de misdaad van agressie te berechten. De CAVV verwacht dit advies eind januari 2024 te publiceren.

Op 2 november 2023 ontving de CAVV een adviesaanvraag van de Minister van Buitenlandse Zaken over ontwerpconclusies van de International Law Commission inzake algemene rechtsbeginselen. De CAVV verwacht dit advies in juni 2024 te publiceren.

2.3 Kabinetsreacties

Op 27 oktober 2023 werd de kabinetsreactie op advies nr. 40 ‘Uitdagingen bij de berechting van het misdrijf agressie: rechtsmacht en immuniteiten’ aangeboden aan de Tweede Kamer (TK, vergaderjaar 2023–2024, 36 410 V, nr. 13). De regering is de CAVV erkentelijk voor het advies. Het advies draagt bij aan het verhelderen van de kaders voor de ontwikkeling van de Nederlandse inzet ten aanzien van de vervolging en berechting van het misdrijf agressie, en daarmee aan een belangrijke ontwikkeling in het internationaal recht. Zo geeft het standpunt dat er meerdere gronden zijn voor het vestigen van rechtsmacht over het misdrijf agressie richting aan verdere discussie over het uitoefenen van die rechtsmacht. Tegelijkertijd biedt het advies volgens de regering een handvat - in lijn met het bestaande Nederlandse standpunt - voor de vervolging en berechting van verdachten van het misdrijf agressie die immuniteit genieten.

Commissie van advies inzake volkenrechtelijke vraagstukken

Op 24 november 2023 werd de Kabinetsreactie op advies nr. 43 over de ontwerpartikelen van de International Law Commission over immuniteit van staatsfunctionarissen ten aanzien van buitenlandse strafrechtsmacht aangeboden aan de Tweede Kamer (TK, vergaderjaar 2023–2024, 36 410V, nr. 20). Het kabinet is de CAVV dankbaar voor haar gedetailleerd advies, dat zal worden betrokken bij het opstellen van het schriftelijk commentaar van de Nederlandse regering op de ontwerpartikelen en de toelichtingen. Het kabinet zal (de Engelse vertaling van) het advies van de CAVV samen met het schriftelijk commentaar van de Nederlandse regering onder de aandacht brengen van de ILC.

2.4 CAVV Symposium on Independent Advice on Public International Law

Op 19 januari 2023 organiseerde de CAVV een symposium 'Independent Advice on Public International Law', met als doel om de rol en de adviezen van de CAVV te belichten. Het symposium bood sprekers en aanwezigen gelegenheid om te reflecteren op de rol van onafhankelijke adviesorganen inzake vraagstukken van internationaal recht vanuit nationaal, internationaal en vergelijkend perspectief.

Het symposium werd gehouden op de Rijnstraat 8, in Den Haag. Sprekers waren leden van de International Law Commission Sir Michael Wood en prof. Patricia Galvão Teles, Prof. Roman Schmidt-Radefeldt, Regieringsdirecteur van de Wissenschaftliche Dienste, Tweede Kamerleden mw. Roelien Kamminga en dhr. Sjoerd Sjoerdsma en Trouw-journalist Ghassan Dahhan. Het symposium had Engels als voertaal en telde zo'n 200 aanwezigen, waaronder ambassadeurs, diplomaten en hun juridisch adviseurs en academici. Een verslag van het rapport is gepubliceerd in het Netherlands International Law Review en op de website van de CAVV.

2.5 Overige activiteiten

De CAVV-voorzitter, prof. C. Ryngaert, heeft in 2023 het werk van de CAVV besproken bij:

- De 'Transparency and Accountability in Military Operations Conference', Public International Law and Human Rights Honours Programme Clinic, Universiteit Utrecht op 20 mei 2023 (AIV/CAVV-advies nr. 38 'Autonome wapens: het belang van reguleren en investeren').
- Een workshop voor academici uit Oekraïne over immuniteit en internationale misdrijven, in het kader van het MATRA-Ukraine project, gefaciliteerd door het T.M.C. Asser Instituut en USAID, op 29 november 2023 (CAVV advies nr. 40 'Uitdagingen bij de berechting van agressie: rechtsmacht en immuniteiten').

CAVV-lid prof. E. van Sliedregt heeft op het congres 'The concerns of international criminal justice in the domestic perspective', Universiteit van Milaan, 29 september 2023, CAVV advies nr. 40 besproken in een panel over strafrechtelijke aansprakelijkheid voor internationale misdrijven en persoonlijke immuniteit.

3. Samenstelling

De leden van de CAVV worden op basis van hun deskundigheid op het gebied van het internationaal recht op voorstel van de minister van Buitenlandse Zaken benoemd bij Koninklijk Besluit.

Commissie van advies inzake volkenrechtelijke vraagstukken

Na het aflopen van de derde en laatste termijnen van prof. L.J. van den Herik, dr. C.M. Brölmann en prof. J.G. Lammers, zijn in februari 2023 drie nieuwe CAVV-leden benoemd: prof. E. Sliedregt, prof. J.M.F. Wouters en dr. R.S.J. Martha. De Voorzitter van de CAVV is per 1 februari prof. C. Ryngaert, de vicevoorzitter dr. R. van Alebeek.

De samenstelling van de CAVV in januari 2023 was als volgt:

Voorzitter

Prof. mr. dr. L.J. (Larissa) van den Herik

Leden

Mr. dr. C.M. (Catherine) Brölmann (vice-voorzitter)

Mr. dr. R. (Rosanne) van Alebeek

Mr. dr. D.A. (Daniëlla) Dam-de Jong

Mr. dr. G.R. (Guido) den Dekker

Mr. dr. B. (Bibi) van Ginkel

Mr. dr. A.J.J. (André) de Hoogh

Prof. mr. dr. J.G. (Johan) Lammers

Mr. A.E. (Annebeth) Rosenboom

Prof. mr. dr. C. (Cedric) Ryngaert

De samenstelling vanaf 1 februari 2023 was als volgt:

Voorzitter

Prof. mr. dr. C. (Cedric) Ryngaert

Leden

Mr. dr. R. (Rosanne) van Alebeek (vice-voorzitter)

Prof. mr. dr. D.A. (Daniëlla) Dam-de Jong

Mr. dr. G.R. (Guido) den Dekker

Mr. dr. B. (Bibi) van Ginkel

Mr. dr. A.J.J. (André) de Hoogh

Mr. dr. R.S.J. (Rutsel) Martha

Mr. A.E. (Annebeth) Rosenboom

Prof. mr. dr. E. (Elies) van Sliedregt

Prof. mr. dr. J.M.F. (Jan) Wouters

In 2023 was mr. K.E. van Loo de secretaris van de CAVV en prof. mr. dr. R.J.M. Lefeber de ambtelijk adviseur van de CAVV.

4. Financiën

Het budget van de CAVV is per 2022 ondergebracht bij de begroting van de Directie Ondersteuning Bestuur van het ministerie van Buitenlandse Zaken. De vergoedingen van de voorzitter en de overige leden zijn binnen het wettelijk kader vastgesteld bij ministerieel besluit. Zij ontvangen een

Commissie van advies inzake volkenrechtelijke vraagstukken

wettelijk vastgesteld bedrag per maand van € 850, de voorzitter ontvangt een maandelijks bedrag van € 1250. Deze bedragen zijn eind 2023 gecorrigeerd als gevolg van de cao-wijzigingen vanaf 2021 naar € 935,61 voor leden en € 1375,51 voor de voorzitter per 1 januari 2024. De secretaris van de CAVV heeft een aanstelling van 0,5fte bij de Directie Ondersteuning Bestuur van het ministerie van Buitenlandse Zaken.

De kosten van het symposium zijn ten tijde van het vaststellen van het jaarverslag niet volledig bekend, maar bedragen ca. € 7.500.

De overige uitgaven in 2023 bedragen € 18.300. Dit zijn de kosten voor het beheer van de websites, de (digitoegankelijke) vormgeving van de adviesrapporten en reiskosten.

2 april 2024